

Ignotus. A feladvány nem üti meg a közölhetőség mértékét; felállításuk kezdetleges, ötlete szintén csak kezdő fejtőknek való. A 20. rejtvény megfejtése helyes.

A sakkrejtvényt egészen vagy részben helyesen fejtették meg: Molnár Aladár, Prágyik Flóris, ifj. Hampel József, Ruzskai István, Kutlik Félix, Szauer József, Balkányi Kálmán, Csobán András, Krepelka Ferencz.

FEJTŐRŐ.

Számtani kérdés:

Pétevárott a tél közepén az éjjel 13 órával hosszabb, mint a nappal. Hány órát számlál nappal a hányat éjjel?

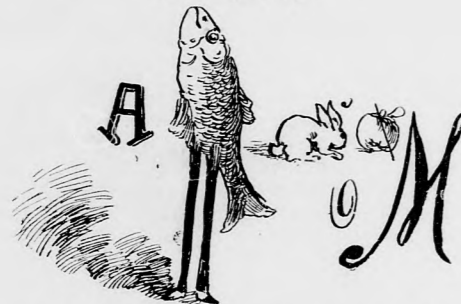
Földrajzi kérdés:

Mi a neve Dánia azon folyójának, mely Veile kerületben ered, a Himmelberg körül több tón folyik át és a Kattegatba szakad?

Természetrizai kérdés:

Mi a neve azon vándorló úszó-madárnak, melynek lábai vörössárgák, csőre nagy, lapos? A gácsér feje és nyaka sötétzöld; begye fehér, háta alul zöldes-fekete; melle és hasa gesztenyebarna; csőre feketés. A tojó szürkésárga, fekete foltokkal; csőre zöldesárga. Európa északi mérsékelt vidékein honos; nálunk is gyakori.

Képrejtvény.

Megfejtési határidő 1901. augusztus 11.

43. számban közölt fejtő kérdések megfejtése:

Számtani kérdés: 4924 korona 70 fillérre. **Irodalomtörténeti kérdés:** Körösi Csoma Sándor. Született Körösön (Háromszékmegye) 1784-dik évben április 4-dikén. Tanulmányait Nagy-Enyeden végezte. Meghalt Dardzsilingben 1842-dik évben április 11-dikén. Utolsó óráiban Campbell angol ügyvivő vendégszeretét élvezte. **Képrejtvény:** Mátyás az igazságos.

Helyesen fejtették meg: Posch Károly, kismagyarai Magyar Zoltán, Somogyi Zsigmond, Harry Zsuzsika, Viski Jenő, Ruzsai György, Vécei Ferencz, Bigler Aladár, Kis Béla, Fischer Károly, Grossberger Zoltán, Wunder Jenő, Ruzsnyák Sándor, Zeller Aladár, Przybilla Jenő, Eissen Gábor, Marusák Erzsike, Mattyasovszky Lajos, ifj. Ronák Béla, Bognár János, Heller László, Breuer Ernő, Prágyik Flóris, Fejér József, Jankó Béla, Weisz Dezső, Kerner György, Hermann István, Gálly Sándor, Linhardt Alfréd, Szporus Lajos, Ronchetti József, Jávor Jenő, ifj. Hampel József, Rosenkranz Sándor, Krepelka Ferencz, Komlós György, Tóth Tibor és Tihamér, Akay Elemér, Molnár Aladár, Galambos Kálmán, Szerényi Nándor, Popper József, Sonnenfeld Lajos, Lovik Ernő, Buza László, Kellner Sándor.

A kitűzött könyvjutalmat (Hoitsy Pál: «A mi az embert környezi») Szporus Lajos érsekújvári előfizetőnk nyerte meg.

SZERKESZTŐI TELEFON.

Adakozás a Vörösmarty-szoborra:

A temesvári állami főgimnázium... 12 korona 30 fillér.

Törhetetlen hűséggel. 1. Az Indiai-óceán egyik szigete. Minden regénye megjelent, ez is köztük van, de nem ezen a címen. — **R. D.** Ferenczy István «Életpályák» című könyvében megtalál minden fontosabb adatot. Egyébként forduljon levélben Kunos Ignác úrhoz, a Keleti Akadémia igazgatójához, s ő készségesen útbaigazítja. — **Weisz Dezső.** Levele bizonyára elkallódott, azért maradt ki a neve a megfejtők jegyzékéből. — **Barna Ernő.** Azokat a számokat nem küldhetjük el, mert nincsenek meg. Gondunk lesz rá, hogy efféle tréfás hangú monológokat jövő évi számainkban megint közöljünk. — **J. J.** 1. Be lehet küldeni a többivel. 2. Juthat esetleg állami szolgálatba is valamely hasonló célú szakiskolában, de hogy hova, azt mi előre megjósolni nem tudjuk. — **De profundis.** Az ilyen kiáltást, édes fiam, a mélységből nem lehet meghallani. Erőnköz és tehetségünköz való tárgyat kell választanunk. — **Kiváncsi.** Egy könyvben mindezt meg nem találhatja. Az állatvilágra Brehm műve alkalmas, mely most jelenik meg illusztrált kiadásban. A növény- és ásványvilágra vannak kisebb kézikönyvek. Az előbbi mű nagyon drága. Kérjen általános könyvjegyzéket a Franklin-Társulattól, s ebből nézze meg az árakat. Attól függ, hogy mennyi pénzt szánhat erre a célra. — **G. M.** Külön levélben fogunk kérdéseire válaszolni. Szándéka szép és dicséretes, ámde jó előre figyelmeztetjük, hogy szándékának megvalósítása sok nehézségre fog ütközni. «A fiú» című történetke sovány, mert nem történik benne semmi. A két öreg párbeszéde eléggé jellemző, de az egész olyan hatással van az olvasóra, mint a töredék, melynek a folytatását és befejezését várnók. Önre a napilapok tárcza-novellái voltak hatással, ezek pedig nem jó minták, mert nagyjából vázlatosak és nem ritkán hatást keresők s így mesterkéltekké válnak. A két költemény, melyet beküldött, gyöngye kísérlet. Van egy-két sikerültebb sor bennök, de a közöletőség mértékét még nem ütjük meg. — **B. H.** 1. Hogy az a víz minő betegség ellen jó, mi nem mondhatjuk meg. Az orvos ajánlotta, nos hát az orvosnak tudnia kell, hogy miért ajánlja. Mindenhez hozzá lehet szokni, még a — kecsketejhez is. 2. Barátja még nem jelentkezett nálam. — **Ötödik gimnázista.** Ha a nyelvek tanulása nem okoz neked nehézséget, akkor válaszd a görögöt, ha azonban az idegen nyelvek iránt nincs érzed: maradj a görög-pótló mellett. Tanulni való így is, úgy is elég lesz. A földolog, hogy a kedv ne hiányozzék. — **Sz. A.** A könyvet a szerzőnél rendelheti meg Debreczenben. — **B. A.** Nem váltak be. — **L. K.** (Martonvásár.) Elfogyott. — **F. G.** (Ó-Gyalla.) A második kifejezés a helyes. — **R. J.** (Szikszó.) Küldje be. A kért cím: M. T. Akadémia, Budapest. — **B. E.** (Budapest.) A könyv ára vászonkötésben 7 korona 20 fillér. — **Cs. Gy.** Elolvassuk és a legközelebbi számban véleményét mondunk róla. — **Cs. A.** (Debreczen.) Megbíráljuk.

!! Megjelent !!

Lombfűrészeti és faragászati különlegességekből összeállított nagyarábú album és árjegyzékünk, mely tartalmazza az összes idevágó kellekek és díszvasalások képes gyűjteményét.

Mivel a fentemlített cikkek és kellekek ez ideig jórészt Bécsből szerkesztettek be, indítva éreztük magunkat egy minden tekintetben modern és terjedelmes album összeállítására, miáltal lehetővé tesszük minden oly cikket előnyös, olcsó és gyors beszerzését, mely eddig csak külföldről jóval nehezebben és nagyobb költséggel történhetett.

Tisztelettel 9076
Kiss Ernő és Társa, Budapest, VII., Erzsébet-körút 17.

Árjegyzék kívánatra bérmentve.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjusági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	FELELŐS SZERKESZTŐ	SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
Negyed évre ... 2 kor. 40 fill.	GAAL MÓZES.	Budapest,
Fél évre ... 4 kor. 80 fill.		IV. ker., Egyetem-utca 4. szám.
Egész évre ... 9 kor. 60 fill.		Kéziratokat nem adunk vissza.
Megjelenik minden vasárnap.		
Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda.		

Szilágyi Dezső.

SZILÁGYI DEZSŐ. †

1840—1901.

A magyar közéletnek egyik legnagyobb alakja, a magyar jogtudományának óriása húnyt el váratlanul. Szilágyi Dezső nevét a história fel fogja jegyezni lapjaira, s ítéletet hoz majd arról, hogy ki volt és mit cselekedett, nekünk, midőn elsiratjuk őt, nem az ítéletmondás a tisztünk. Szilágyi Dezső dicsőséges pályafutása áll e pillanatban lelkünk szeme előtt, a *nagy észnek* merész, büszke szárnyalását látjuk, annak az erős észnek, mely hatalmas fegyvereivel hozzá szokott a győzelemhez, a döntő csatákhoz. Magyar ész és magyar érzés volt benne; az világos és átható, mint a kőszáli sasnak a tekintete, ez bátor és szókimondó.

A kik a magyar fajt ismerik, a kik megfigyelték az Alföld parasztját, a bércek között lakó székelyt: mind egy értelemmel vallják, hogy fajunknak egyik jellemző sajátja a világos értelem, s ez a világos értelem jutott nagy államférfiaink közül is egyiknek másiknak óriási mértékben osztályrészül. A történetírás följegyezte, hogy *Deák Ferencz*, a «haza bölese» a legbonyolultabb kérdéseket is egy pillantásra fölfogta, s megtalálta az összekuszált esomónak a vezető fonálát. Kevés szóval, csaknem példabeszédszerű rövidséggel mondott ítéletet. Ilyen nagy és világos eszű ember volt Kerkápoly Károly s ilyen volt Szilágyi Dezső is.

A kit sorsa kicsiny körbe helyezett, az világos eszét a közjó szempontjából nem használhatja úgy fel, mint az, a kit csaknem egy emberöltőn át egész ország figyelhet meg. Szilágyi Dezső harmincz esztendeig volt országgyűlési képviselő, még pedig kezdettől fogva olyan képviselő, a kinek minden szavára mindenki hallgatott. Nem az állás kölesönözött szavainak súlyt, hanem ő tette még jelentősebbé az állást, melyet elfoglalt.

A fiatal ügyvédből e fényes pályafutás folyamán gyors egymásutánban lett politikai író, miniszteri osztálytanácsos, miniszteri tanácsos, egyetemi tanár, igazságügyminiszter, a képviselőház elnöke — s midőn e fényes állásoktól megvált — nem feledték el, hanem óriási törvénytudásának és hatalmas egyéniségének megmaradt, sőt folyton fokozódott a varázsa. Mikor a Szilágyi Dezső nevét valaki kiejtette, mindenki oda képzelte a külsőleg is imponáló, értelmet és erőt kisugárzó arcot; ha Szilágyi Dezső megszólalt

az országgyűlésen, akkor nagy nap volt, a pad-sorok megteltek, s a «vezér» szavát még azok is, a kik vele nem vallottak mindenben egy nézetet: szokatlanul nagy figyelemmel hallgatták.

Nos hát ez a *nagy magyar ész* diadala volt.

Nemesak mi magyarok hirdetjük ezt nemzeti önérettel, megvallották számtalanszor azok is, a kiknek nem volt okuk nemzetünk kiválóságát elismerni.

És immár az a dicső agy, mely arra született, hogy vezér-gondolatok szülessenek benne: megszűnt örökre működni. Hirtelen, orozva támadta meg a vaserejű férfiút a halál. Elhúnyt úgy, hogy nem volt mellette senki, a ki végső sóhaját fel-foghatta volna. A szive, mely hazáját szerette, megszűnt dobogni — s az egyedül való emberek szomorú sorsára jutott a halál pillanatában. Árvája nem maradt, ámde árva sorsra jutott a nemzet, mely a válságos, nehéz napokban reá úgy tekintett, mint erős oszlopára. Az igazság és törvény öre volt mindig, s talán senki úgy az igazságot nem tudta esze és szelleme félelmes fegyvereivel megvédeni, mint ő.

Ifjú magyar véreim, nekem úgy tetszik, mintha a szomorúság és csüggettség e pillanatában lelkünknek föl kellene emelkednie! . . . Hálát kell adnunk a Mindenhatónak, hogy ily nagy férfakkal áldotta meg a válságos helyzetekben hazánkat; éreznünk kell, hogy a mi nemzetünknek hatalmas életereje van, s mindaddig lesz, míg a nemzeti múlthoz, melyből a honfűi erény kisarjad, törhetetlenül ragaszkodunk.

Az ilyen nagy veszteségek tanítsanak meg minket arra, hogy még hathatósabban kell tanulnunk; a tudás fegyverével vétezzett lélek és szív tud igazán nagyot és dicsőt teremteni.

*

Szilágyi Dezső életének rövid történetét az alábbi sorokban ismertetjük.

A nagy államférfiú 1840 április 1-jén született Nagyváradon. Atyja tekintélyes ügyvéd volt, a ki fiának nevelésére nagy és szerető gondot fordított. A középiskolákat szülővárosában, az egyetemi tanulmányokat részint Bécsben, részint Budapesten végezte. Sokat olvasott, s már egyetemi hallgató korában kitűnt tudásával és főleg bámulatos vitatkozó ügyességével. Eleinte ügyvéd volt, de híre csakhamar elterjedett, s 1867-ben Horváth Boldizsár igazságügyminiszter maga mellé hívta meg titkárnak. A kitűnően képzett fiatal jogász sokat dolgozott a miniszter oldala

mellett, s rövid idő múlva a titkárból osztálytanácsos, majd valóságos miniszteri tanácsos lett. 1871-ben Gyulafehérvár polgárai megválasztották országgyűlési képviselőnek, s ettől az időtől kezdve haláláig újra meg újra megválasztották előbb Budapesten, majd Pozsonyban. 1889-ben lett igazságügyminiszter, s 1895-ig viselte ezt a tárczát. A király kitüntette őt a valóságos belső titkos tanácsosi ranggal s a vaskorona rend első osztályával. Rövid ideig a képviselőház elnöke is volt s erős egyéniségével méltóságot és tiszteletet szerzett a képviselőháznak.

Hogy nyilvános szereplése alatt minő nagyfontosságú munkásságot fejtett ki, annak méltatása nem tartozik lapunk keretébe.

Pályafutása fényes volt, halála váratlanul jött, és úgy kell halálát tekintenünk, mint nehéz csapást, mely egész országunkat, egész nemzetünket sújtotta.

A VÁNDORMADARAK.

A nap tavasz-mosolylyal
Mennyboltról integet,
Szellő hangján susogja
Lenn a fenyő-liget:

«Kis fecske, jer mihozzánk,
Forró a dél ege,
Térj meg szülőházadba
Észak vidékire.

Bizvást rakhat'd mohlepte
Kunyhó-eresz alatt,
Hol párod megvonulhat,
Szellős kis házatad».

Gyorsan lebbenti szárnyát,
S útban a fecske már,
Földön, vízen, a merre
A dél szellője jár.

Öröm kicsiny szívének
A nyár ígérete,
Kunyhó-eresz alatt nő
Fészke épülete.

De jaj! a játszi szellő
Viharrá lesz legott
S hideg, új hó-teritőn
A fecske a halott.

Ha tudta volna, lakván
Délnek tündérhonát,
Hogy észak jégre rakja
Nyárnak templomát! . . .

*

A fecskefészkes kunyhó,
Melynek nincs madara,
Munkás szántó-vető pár
Nyugalmas otthona.

Az erdőt vágja télen,
Nyaranta szántogat,
Ködös őszszel a csürben
Kicsépli a magot.

Nem hányja fel, hogy a sors,
Mikor kéri, süket;
Közös iparkodásban
Lelik örömeiket.

S im messze, messze földről.
Beszöl egy idegen,
S mond: «Jobb hazába jertek
Túl a nagy tengeren.

Áldott a föld, kaszádnak
Arany rend dől nyomán,
Adót, urat nem ismer
A boldog tartomány».

A hű felek a telket
Ott áruba vetik,
S a boldog új világba
Sietnek lépteik.

De, mely ragyogva fénylett,
Leszállt a szép remény,
Csapás zúdult csapásra,
Tél lett, zordon, kemény.

Kórban, nyomorban jó szó,
Vagy kegyelem-falat
Nem enyhíté a jött-ment
Pár vándormadarat.

Kivesztek, mint a fecske
Észak ege alatt, —
Nyomukat eltemette
Az emberáradat.

Sätherberg svéd verse után:
Góbi Imre.

*

POMPÉJI PUSZTULÁSA.

Bulwer regénye. Átdolgozta Gaal Mózes. 45

XLV.

A kétségbeesetten menekülők.

A katasztrófa, mely minden társadalmi rendet felforgatott, Kalenust is megszabadította a kato-

náktól, kiket a praetor őrizetére rendelt melléje. Kalenus ingadozó léptekkel ment Isistemploma felé. Mielőtt oda érkezett volna, a félhomályban valaki megragadta a palástjánál fogva és fülébe suttogta:

— Hé Kalenus! Iszonyú egy óra ez!

— Apám emlékére mondom, igazad van... Ki vagy te?

— Hát már nem ismered a te Burbódra?

— Istenek!... Milyen vak sötétség van mindennütt!... Ó, ó, nézd azt a vakító fényugárt, mely a hegy ormából tör ki!... A föld Hades országává lett!

— Csitt!... Csak nem veszed komolyan, Kalenus!... Lásd, itt

volna az ideje, hogy egyet-mást kézhez kaparítsunk.

— No!

— Tudod, hogy a templomotokban sok a kincs. Jer, rakodjunk meg, aztán hajóra szállunk.

— Igazad van, Burbo. Ki törődik most azzal, hogy pap vagyok. Jer!... Aztán majd becsületesen megosztozunk a zsákmányon.

Bementek a templomba. Az oltár körül Isis többi papjai jajveszékelték, panaszkodtak, segítségért könyörögtek.

A MENEKÜLŐK.

Kalenus ügyet sem vetett reájuk, bement Burbóval egy mellék-kamarába, hol terített asztal várta őket.

Mohóan kezdett enni és inni, mintha künn semmi veszedelem sem lett volna. Burbo türelmetlenül nézte, végre kifakadt:

— Még nem laktál jól? ... Az arcod már tüzel, a szemeid villognak.

— Nem mindig ilyen éhes az ember!... Ó Jupiter, miféle lármát hallok, mintha künn víz zuhogna. Tűz és víz egyszerre szakad az égből... Miféle ordítás volt az künn? ... És aztán halálos esend!... Eredj, nézd meg, mi volt az?

A szörnyű hegy e pillanatban fortyogó, sustorgó vizet hányt, forró hamuval kevert áradata zúditotta időről-időre szennyes hullámaikat végig a város utcáin. Isis papjai hasztalan erőlködtek, hogy az áldozati tüzet meggyújtsák.

Hamu, forró víz és köeső hullott a templomra — a papokat elte-

mette. Jajveszéklsük volt a halálordítás, melyet Kalenus és Burbo hallottak — hallgatásuk a halál némasága. Moeskos hamurakás takarta őket.

— Meghaltak! — mondá Burbo visszatérve és halálos borzadály szállotta meg — nem hittem volna, hogy a végpusztulás ily rémitő s ennyire közel van.

A két nyomorult ember tágra nyitott szemekkel meredt egymásra. Szívök dobogását csaknem hallani lehetett. Kalenus, a ki gyvább, de kap-

zsiabb volt mint czimborája, előbb nyerte vissza lélekjelenlétét.

— Végezzünk, s aztán siessünk innen — suttogta, szinte megijedt saját hangjától. Átlépett a küszöbön, a forró hamurakáson át, mely alatt paptársainak holttetemei voltak, s a kápolna felé tartott — intett Burbonak, hogy menjen utána, de agladiátor nem mozdult.

— Annál jobb, — gondola magában Kalenus — legalább több jut nekem.

Hevenyében összeszedte a templomban levő kincsek egy részét — annyit, amennyit elbirt — s társára ügyet sem vetve elindult. A Vezuv felől villám cikázott az égen, s a kékes-sárga fényben megpillantotta Burbo menekülő czimboráját. Összeszedte minden bátorságát, s utána akart menni, de a mint egy lépést tett előre, hamueső zúdult a fejére, térdig süppedt bele — tovább akart haladni, de újabb hamuáradat zúdult reá, fojtó, nehéz gőz szállott fel s boldogtalan

érezte, hogy lélegzete elakad, lábát égette a hamu, kétségbeesetten kiáltott — visszament a kamarába, leült a küszöbre és viessorgatta tehetetlen dühében a fogát. Kívülről fojtó, mérges gáz szivárgott be. Mitévő legyen? Révedező szemmel nézett körül, megpillantott egy bárdot, melyet az áldozó papok egyike felejtett ott, felkapta és a kamra falát kezdte döngöteni, hogy utat törjön magának.

Ezalatt a város utcái kiürültek. Mindenki

fedél alá menekült. A hamu a város mélyebben fekvő részeit megtöltötte. Itt-ott lehetett a villám fakó fényénél vergődő alakokat látni. A rab-szolgák fáklyát hordottak, s a menekülők útát kerestek az izzó hamu-erdőben. Halálsápadt arcok, kétségbeesett tekintet mindenfelé. A szél-roham kifújta a fáklyákat, vagy a hamueső eloltotta.

A herculaneumi kapu felé igyekezett Klodius.

— Ha csak a kapuig juthatnék, — gondolta magában — ott bizonyára találnék szekeret, mely elvinne Herculaneumba. Hála legyen Mercuriusnak, nincs sok kincsem, a mim van, azt könnyű szerrel magammal vihetem.

— Hé emberek, segítség!... Segítség! — kiáltott valaki a közelben — lebuktam, a fáklyám kialudt, rabszolgáim megszöktek... Diomedes vagyok, a dús-gazdag Diomedes, 10,000 sestercius adok annak, a ki megment.

Ebben a pillanatban megragadta valaki Klodiusnak a lábát.

— Vessz meg!... Ereszd el a lábam, bolond! — rivált reá a hamis játékos.

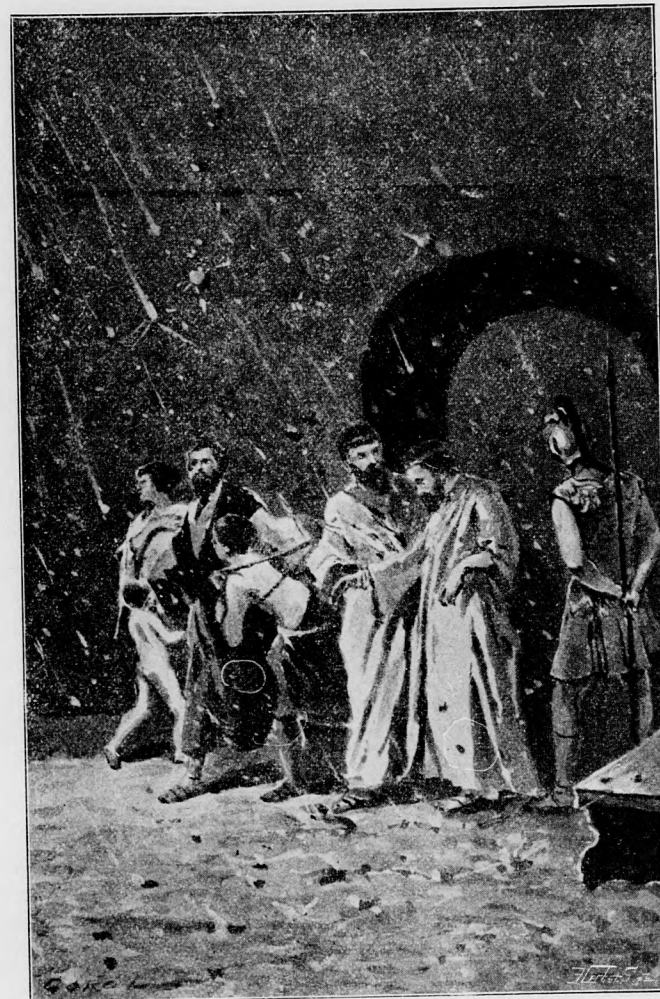
— Ó segíts rajtam!... Nyújtsd a kezedet!

— No hát!... Kelj fel!

— Klodius vagy!... reád ismertem a hangdórl. Hova igyekszel?

— Herculaneumba.

— Hála legyen az isteneknek! Legalább a kapuig egy az útunk. Miért nem jössz az én házamba? Tudod, hogy boltozatos földalatti

A MENEKÜLŐK.

pinezém van. Ott mindaketten biztonságban leszünk.

— Igazad van, — viszonzá Klodius — ha eleendő élelmiszert viszünk le, a míg ez a gyilkos vihar kitombolja magát — élélhetünk.

— Áldott legyen az, a ki a kaput kitalálta! — mondá rebegő hangon Diomedes — nézd csak, a kapu lámpása ide világít, nem téveszthetjük el az utat.

Elérkeztek szerencsésen a kapuhoz. Az ör ott állott a helyén. Sisakja fénylett, kemény, bátor vonásai nem árultak el félelmet. A hatalmas Róma, mely a világot fegyverrel hódította meg, ily katonai vasfegyelemmel tette akarathatár nélküli bábokká a katonákat. Az ör ott állott helyén az elemek rettentő harcában is, mert neki azt parancsolták, hogy ott kell állania, s várta, míg újabb parancs jön.

Diomedes és társa tovább haladtak. Hirtelen esengő hangon szólalt meg valaki mellettök.

— Ó Diomedes, légy irgalommal irántam! Nem magamért kérlek, hanem ezért az ártatlan gyermekért . . . nézd a kis jószágot! . . . Vigy magaddal, hatalmas, gazdag Diomedes!

— Átkozott légy te rikácsoló asszonyi állat! Félre az útunkból — sziszegte Klodius a fogai között.

— No hát jer velünk, boldogtalan — mondá az emberiesebben érző Diomedes. — Hamar . . . hamar, a boltozat alá!

Megkönnyebbülten lélegzettek fel, mikor a házba érkeztek. Azt hitték, hogy megmenekültek a haláltól.

Diomedes ételt és italt hordatott le a pinczébe, s bőséges olajat a mécesek számára. A pinczében keresett menedéket Diomedes, Julia, Klodius, néhány rabszolga és Diomedes egy-két kliense.

(Folytatása következik.)

MUZSIKUS JANKÓ.

Irtá: Sienkiewicz Henrik.

Ünnepe volt, ha zenét hallhatott. Ilyenkor aztán elbújt a kályha sarkába és napokig nem szólt; ott guggolt, mint egy macska, villogó szemével csendesesen bámulva maga elé. Egyszer valami lantfélét készített magának egy törött eszerépből, lószórt húzott rá húrok gyanánt, de a hangja nem is volt olyan szép, mint az igazi hegedűé! Olyan vékony, vékony volt, mintha egy légy csapdosna szárnyával, vagy a szunyog. De

azért játszott rajta, — reggeltől napestig — ha meg is verték miatta, úgy hogy nemsokára egy éretlen agyonlabdázott almához hasonlított. Napról-napra soványodott a fiúcska, csak a haja lett mindig sűrűbb, a szeme nagyobb és könyesebb, a melle meg keskenyebb, az arca sápadtabb, aszotabb . . . nem gyerekhez hasonlított, inkább a lantjához, melynek olyan vékony, olyan ezernaszál volt a hangja. És e mellett majd éhen halt, aratás előtt soha másból mint bogyból, gyökérből nem élt, meg a folyton növekvő vágyból: ha hegedűje volna, ó, ha neki hegedűje volna!

De ez a sóvárgás nem vált a javára. A kastélyban szolgáló inas néha alkonyatkor elhúzott egy nótát, Jankó oda sompolygott sokszor egész az ajtóig. A kúszó növények alatt bújkált, nem vette észre senki. A nótát hallgatta vagy nézte, nézte a hegedűt. Ott lógott egy szegen, ép az ajtóval szemben. Tekintetével egész lelkét tárta fel a fiú, melynek szentsége e hangszer, melyet érinteni érdemetlennek hitte magát. És a szíve majd megszakadt a vágytól . . . De egyszer, egyszer mégis . . . Csak közelről látni . . . egész közelről . . . és talán . . . talán gyengéden, egész gyengéden megérinteni . . . Szegény kis fiú, majd esztét vette e gondolat! Majd megszakadt szíve az erős, nagy kívánságtól.

Egy este senki sem volt abban a nagy szobában. Az uraság külföldön utazgatott, a kastély üresen állt, az inas is elment valamerre. Jankó már régen ott bújkált a folyondárok közt és a nyitott ajtón át sóvárgó tekintettel függött legmerészebb álmái tárgyán. A hold ott lebegett az égen, sugarai bevilágították a szobát. A hegedűre is fény vetődött. Mintha széles, ezüstös sugár indulna ki a hangszerből, különösen az egyik húr volt oly ragyogó, Jankó szeme csak úgy káprázott tőle. Minden apró részét látta: a húrokat, karsú nyakát, mindent, mindent. A vonó úgy fénylett, mintha ezüstműből való volna . . .

Jankó nem birt eltelni e látvánnyal. Ott guggolt a levelek közt, tágra nyitott szemekkel, mozdulatlanul. A félelem szinte oda szegezte helyére, a vágy meg ellenállhatatlan erővel vonta előre . . . Meg van-e igazve?! Vagy mi ez?

A fényben úszó, sugaras hangszer, mintha közelednék feléje, mintha ott lebegne előtte, egészen közel. Néha kialudt fénye, de csak hogy aztán még szebben ragyogjon. Varázs ez! Varázs bizonyára! A szél is elkezdett suttogni, a fák zúgtak, a folyondárok lágyan daloltak és Jankó egész tisztán értette a szavukat:

— Eredj már, Jankó! egy lélek sincs a szobában! No menj már, Jankó, menj már . . .

Derült, csillagos volt az éj. A tó partjáról fülemile csattogása hangzott feléje, majd halkan, majd hangosan mondva: «Menj Jankó, menj már!» A fekete holló szigorúan kiáltott feléje: «Nem Jankó! ne menj!» — aztán elrepült. De a fülemile ott maradt, a folyondárok dala mind hangosabb lett: «Egy lélek sincs ott!»

A hegedű fényárban úszva ott lebegett a sötétben . . .

Meggörnyedt, remegő kis alak közeledett feléje félve, óvatosan. A fülemile biztatja: «Csak rajta! csak bátran!»

Egy fehér ingeske villan meg az ajtó előtt. Már nincsen elrejtve a sötét növényektől. A küszöbön hallatszik a gyermek sebes, nehéz lélegzete. Egy pillanat, a fehér kis ing eltűnt már, csak egy meztelen lábaeska van még ott. A távolból ide cseng a holló intő szava: «Ne Jankó, ne tedd!» De Jankó már ott van a szobában. A tó mélyén egyszerre brekegni kezdenek a békák, talán megijedtek valamitől, azután esend lett, mélyeséges, néma csend. A fülemile is elhallgatott, a folyondárok se dalolnak már. E közben Jankó óvatosan suhan tovább. Hirtelen gyötrő félelem fogta el szívét. A növények közt otthonos volt, mint akár a vadállat a rengetegben, de most félt keservesen. Remegve lépett előre, lélegzete el-elakadt, körülötte pedig koromfekete éjszaka. Czikkázó villám világított fel hirtelenül. Jankó magasan kiegyenesedve ott áll a hangszer előtt. Megint sötét lett, a hold is elbújt egy felhő mögé, egy hang sem zavarta meg a némaságot. Csak kis idő múlva hallatszott valami halk, siró hang a sötétben, mintha ügyetlen kézzel érintenék meg egy húrt és egy hangos, durva férfihang rászól:

— Ki az?

Jankó alig mert lélegzetet venni; de a hang újra kérdé:

— Ki az?

Gyufát gyújtanak, világos lett. Káromkodás, gyermeksirás, botítás. «Az Isten szerelméért, elég már! Elég!» Kutyaugatás, futkosás, láрма . . .

Másnap ott állt a kis Jankó a szolgabíró előtt. El akarják itélni, mint tolvajt. Természetesen! A szolgabíró végig nézett a fiún, a mint ott állt előtte, bámuló, ijedt tekintetével, soványan, véznán, piszkosan, nem tudta ő miért van itt, mit akarnak tőle. Hogy itéljen egy ily nyomorult teremtés fölött, a ki talán tíz éves sincs még és alig tud a lábán állni? Csak nem küldheti töm-

lőcbe . . . hisz gyerek még az istenadta! Vigye magával az éjjeli őr, verjen végig rajta egy sort, tudja meg, hogy lopni nem szabad és azzal vége! Ez a rendje, gondolta a szolgabíró.

Behivatta Stachot, a baktort.

— Vidd magaddal e legénykét s emlékül húzz rá a fűzfavesszővel!

Eljött az anya. Karjaiban vitte haza a fiát, nem tudott járni . . . Másnap nem kelt fel a fiú, ott feküdt kemény szalmazsákon, a durva lópók-rőcz alatt.

A cseresznyefán ficserékelték a fecskék, egy napsugár behatolt a homályos ablakon át és arany fényébe fűrészté a kőzós, sápadt, kis gyermekfejet. E napsugár volt az út, melyen a fiúcska lelke eljut majd az Édenbe. A halál perczeiben érhetett csak e széles, aranyos útra, az életben köves, tövises ösvényen haladt. Beesett melle lassan piheg, arcán még visszatükröződnek a külvilág képei. Este van, a lányok haza jönnek a mezőről nagy dalolással . . . A patak felől a kürtök szava hallatszik. Jankó utoljára lesi, utoljára hallja «dalolni» a falut . . . A durva pokróczon ott fekszik mellette a cseréplánt. A haldokló gyermek arca átszellemül, szederjes ajkai suttognak:

— Anyika . . .

— Fiaeskám — zokog az anya.

— Anyika, az égben igazi hegedűm lesz?

— Igen, fiaeskám, igen — szól az anya; többet nem mondhat, mert kitör kebléből az ott felhalmozódott kín. — Uram Isten — nyögi és hangos sirásra fakad, sirásra, melyet csak a kétségbeesés vagy örület fakaszthat . . .

A mint felnéz megint a gyermekre, látja, hogy arca sötét és komor . . . A napsugár eltűnt róla . . .

«Nyugodjál békében Jankó!»

*

Jankó sirja fölött «dalolnak» a fák.

Fordította:

Schantzer Margit.

Szép, ha nevünk megistenül,
Szép, ha dicsértetünk;
De még szebb, ha sejtetlenül
Hasznos magot vetünk.

Kis János.

Sem kőtorony, sem rézből vert falak,
S szűk légű börtön, sem kemény bilincs
A szellem erejét meg nem köthetik.

Shakespeare.

ARANY JÁNOS.

1817—1882.

Irta Gyöngyösy László.

De bőven merített a körülötte levő mindennapi életből. A vén Bencze minden szava, cselekedete az értelmes öreg paraszt igazi képe, a ki tempósan, körülményesen mindennek megadja a módját. Így mikor Miklósról köszönti a kulacsot, de előbb néhány kortyot a nyelve mellé önt, urának nyújtja félkézzel, a másikkal inge elejével a száját törli meg. Vagy mikor érzékenykedésében bocsorán körmével kereszteteket ír. Vagy mily életből ellesett rajz a korezmai jelenet a tizedik énekben, mikor Miklós mulat. A magyar paraszt duhajkodása ez, természetesen nagyobb arányokban, mint Toldi hatalmas fizikumához illik. Lyrai érzelmes rajzokban már dicsőítette Petőfi a nagy Alföldet, de az epikába Arany vitte belé a magyar rónaság költői képét. Méltán híres az a remek alföldi kép a delelő ökrökkel, hortyogó szolgálakkal, a szomjas gémmel, a melynek közepéből Toldi alakja magaslik ki, mint a halomból a tilalomfa. Épen ilyen kitűnő a szerkezet is, minden része pompásan összevág. A cselekvény főszála Toldi kiemelkedése a nyers, paraszt állapotból. Szinte rohamos futással változik hősünk szomorú bujdosása fényes pályává. Az eseményeket annyira központosította Arany, hogy a három napi budai gyaloglást belészámítva mindez alig öt nap alatt történik meg.

Épen ilyen szédítő gyorsasággal emelkedett Arany egy csapással a legnagyobb költők közé. Annyit tudunk és látunk, hogy a nép körében nevelkedik, az új népies iskola és a kálvinista énekek, zsoltárok emlőin erősödik nyelve, ritmusa egyaránt. Kedvetlenül érzi, hogy Vörösmartyék nyelvén nem tudna énekelni. Erős tétovázás, ingadozás látszik irodalmi kísérletein. Sokfélebe fog, ír drámát, megkísérli a vígjátékot, fordít, erősen táplálkozik a görög klasszikusok édes tejével. A különböző hatások egyöntetűvé nem válhatott terméke az *«Elvesztett alkotmány»*. Ezen ingadozásban, önbizalmatlanságban talán elzüllött volna tehetsége, mert hiszen körülményei, sikertelen küzdelme, saját önbizalmatlansága kedvét szegték. Az olvasáshoz, az irogatáshoz vissza csalogatta Szilágyi, de irányt ő se tudott adni költészetének, a ki izlésre, formára nézve a Vörösmartyé-iskola epigonja volt. Ebből a vívódásból újra a külső körülmények hatása ragadta ki. Petőfi *«János vitéz»*-e nagy és mély

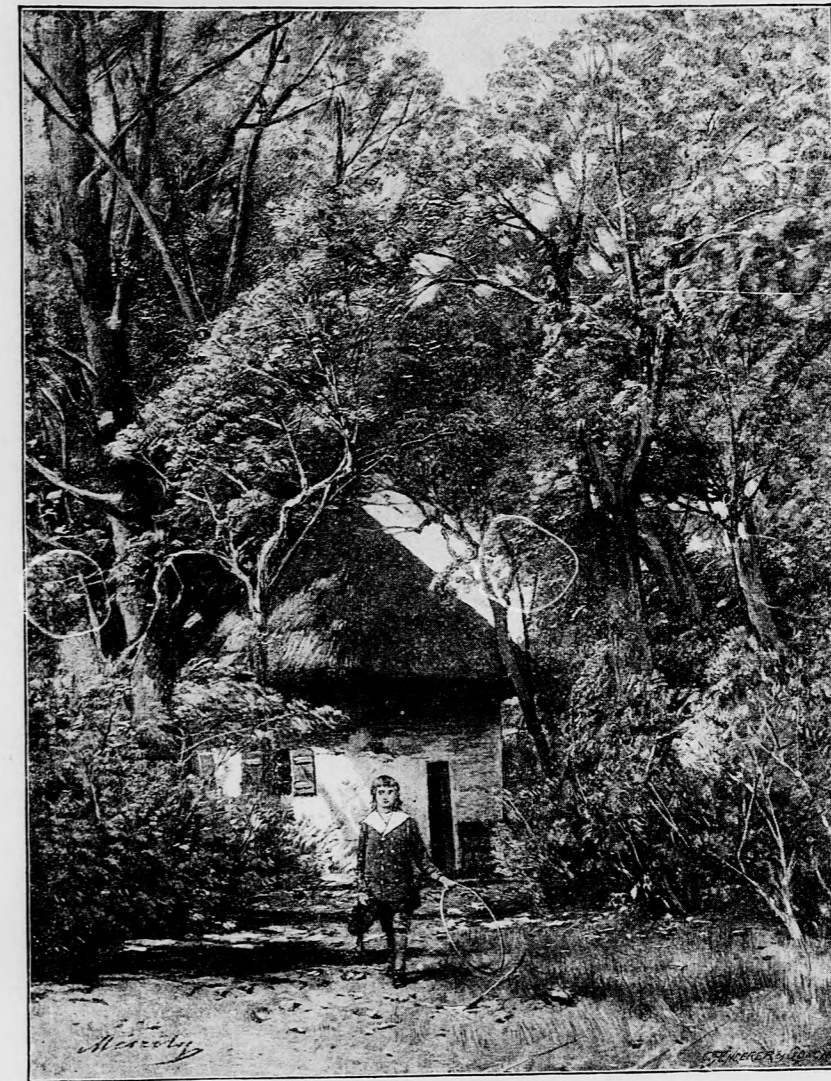
hatással volt rá, ez bátorította, hogy az ő *«paraszt nyelvén»* is hőskről énekeljen. De kiragadta önbizalmatlanságából a Kisfaludy-Társaság jutalomtétele is, a mely egyenesen felhívta figyelmét a tőle rég ismert *«Toldi»*-ra, azzal a kedvére való megjegyzéssel, hogy a *«forma és a hang»* népies legyen. Arany még sorszáma is összehasonlította *«Toldi»*-ját *«János vitéz»*-zel. De művének megkoszorúztatása után az önbizalmatlanság újra gyötörni kezdte. Petőfi gyönyörű tündérmeséjében a leírás is érzelmes, nagy vonásokkal van keresztülvive, a cselekvény szinte balladai rohamossággal váltja egymást, míg Aranynál a leírás sokkal körülményesebb, részletezőbb. Innen van az, hogy *«Toldi»*-ját *«János vitéz»*-hez mérve az elején nehézkesnek, túlszélesnek találta, *«Rózsa és Ibolya»* meséjét épen gyorsabb cselekvénye miatt többnek tartotta *«Toldi»*-nál. E mesét is *«János vitéz»* hatása alatt írta meg.

Petőfi Erdélyi Jánostól még azon melegében elkérte *«Toldi»* kéziratát s határtalan lelkesedéssel olvasta el. Már február 4-dikén levelet írt Aranynak és égő szenvedélyvel pár sorban magyarázza, hogy a népköltészet teljes diadalától várja a nép felszabadítását. A levélhez mellékelte költemény hatalmas, költői megnyitó zenéje a nyilvánosság elé készülő *«Toldi»*-nak. Így fejezi be költeményét: *«A mit nem egészen dicstelenül kezdék, folytasd te barátom teljes dicsőséggel»*. E záró sorokban nemcsak a nagy elismerés, de a jogos önérték, hiúság is beszél, a mely az üttörést magának, Arany fényes feltűnését saját hatása következményének vallja.

Petőfi még ez év nyarán meglátogatta és tíz napot töltött nagy boldogságban e vidám, komoly házaspárnál. Ez időtől kezdve igaz és jó barátok lettek. Még csak össze se zördültek soha se, a mi Petőfi más barátjaival sorra megtörtént. Pedig mily ellentétes természetűek voltak, s mégis mintha ellenkező lelki sajátságaiak forrasztották volna össze őket. Arany gyönyörködve hallgatta Petőfi vermes reménységeit, elsiklott nyughatatlan, heves viselkedésén, a mit rakoncátlan jó kedv váltott fel. Mindezek csiráit magában is látta, de megfékezve az önbizalmatlanság és a tépelődés kantárával. Petőfi Arany világos, átható józan-sága előtt tágult, mely a kényesebb pillanatokban rendíthetetlen komolyságával segít magán s derűs perezeiben jóízű humorával enyhülést nyújt. Szalontán Petőfi nem igen barátkozott mással, feltűnő mogorvasággal kerülte ki azokat, a kik vele megismerkedni kívántak. Csak egyetlen sza-

lontai ember, a jó kedvű Balogh János szenátor nyert nála kegyelmet, a kinek állandó vidámsága szórakoztatta, rimes mondásait, hallatlan kadeneciáit meg épen csodálta. Mert Balogh úr csak úgy öntötte egymásután a rimes bolondságokat. Mint Arany maga mondja polturás gyertyavilágnál *«ostoba versek»* rögtönzésében vetélkedtek.

Arany most már Petőfivel közölte összes irodalmi terveit; Petőfi lelkesedése felemelőleg hatott bizalmatlan kedélyére, s a mit először Szilágyiban keresett, Petőfiben találta meg az irodalmi barátot. Költészetök, ha nemben elütő is, ikerestvér volt. Irányok helyességéről szinte várja Petőfi erős, határozott választát, mikor Szilágyival

ARANY JÁNOS LAKÁSA GESZTEN. — Mészöly Géza rajza után.

A derült vidámság napjai voltak ezek, tele reménységgel, teremtő, irói lelkesedéssel s rendületlen hitttel a haza szebb jövődjére iránt. Észre se vették, hogy az átalakulás oly rohamos gyorsasággal megyen, a mi a haladás ellenségei részéről visszatörölés nélkül nem fog maradni. Nem látták, nem hitték, hogy forradalom elé sietnek. Csak Petőfi várta ezt nagy lelkesedéssel. Széchenyi félt tőle annyira, hogy belé is örült.

vitatkozva, ez állítja, hogy Vörösmartyé iskolája nem járta le magát, s népies kifejezései közül *«Toldi estéje»*-ből sokat töröltetni kívánt.

A murányi kaland megéneklésébe azonban, egymásról nem tudva, szinte egyszerre fogtak hozzá. Arany és Petőfi alapeszméje egyforma. Az a visszasság, a mit mindenki érez, mikor katonáskodó asszonyt lát, a ki nem hűséges odaadásból, hanem hivatásszerűleg katona akar lenni, s

a pártot ott hagyja, a várat is feladja az ellenségnek, mert belészeret vezérökbe. Arany Széchy Mária lelkiállapotának rajzolására fordít épen nagy gondot, csak hogy a mint ezt a kedélyállapotot fokról-fokra rajzolja, abban a dolog természeténél fogva annyi komikum van, hogy a legnagyobb vigjátékíró is megirigyelhetné, ha nem pathetikusan volna megírva. Így nem tiszta a hatás, a tárgyban levő komikum küzködik a pathetikus hanggal.

Petőfi feleségével is meglátogatván Aranyt, annyira összeforrt a két család, hogy komolyan gondolkozni kezdtek rajta, mi módon jöhetne Arany Pestre az irodalom központjába. Mikor a kormány segítségével néplapot terveztek, Petőfi Aranyt ajánlotta szerkesztőnek. De Arany semmi állandóságot sem látván a dologban, családja jövőjét féltve, nem akarta feláldozni kicsi, de biztos állását, a szerkesztőséget Vas Gerebennek hagyta. Petőfi tanácsára azonban mint szerkesztőtárs írt bele verseket, vezércikkelyeket, a jövedelmen pedig osztottak volna, ha ugyan Vas Gerebennel hűségesen osztozni lehetett volna. Vas Gereben komázó módon úgy szerkesztette a lapot, hogy ez Arany lelkiismeretét szerfölött nyugtalanította, s oly pirontságos kenyérnek látta ezt, a melyet életében soha sem evett. Arany hiába látta el oly tanácsokkal, a melyeket mai napság is sok-sok néplapszerkesztő megszívlelhetne. Gereben azzal vigasztalta Aranyt, hogy a közönség így is szereti a lapot. Arany utoljára is kénytelen volt Gerebennel szakítani.

E közben Arany a szalontai nemzetőrökkel Arad vár ostromában vagy két hétig részt vett. Ők gyújtották fel az ó-aradi marosi nagy fahidat, s többször a földön hasmálva megfigyelték a fölvillanó ágyúvillámokat, s hallgatták dörrenéseket, s félre ugráltak a mellettök szétpattogó bomba forgácsai előtt.

Petőfit Arany Pesten látta utoljára. Innen Petőfi Klapka hadügyminiszterrel összeveszve Mező-Berénybe ment, azzal a szándékkal, hogy ezután magánosságban tölti el napjait. De nyugtalan lelke nem hagyta pihenni, alig pár nap múlva, a mint ezeket megírta Aranyknak, Váradon keresztül Erdélybe sietett vissza — Bemhez. Ugrának és nem Szalontának ment, mert amúgy az út közelebb. Az ugrai paptól üzent Aranyknak, s köszöntette. Sietett meghalni.

A forradalom végéig terjedő három év valóságos aranykora költőnk teremtő erejének. Négy nagy epikai művet fejezett be e rövid és zaklatott

időben, az ötödiket, a «Daliás idők»-et is megkezdte, nem számítva a «Nép barátlója»-ban kifejtett munkásságát és kisebb költeményeit, a melyeknek száma szintén tekintélyes. A teremtés csakugyan gyönyörűsége volt, s mindig mély szomorúsággal gondolt vissza erre az időre, a melyet Petőfi barátsága aranyozott meg, mikor barátságos művészi gondokkal csügge a lantos ujjain.

Pedig nemcsak az ország dolgai, hanem magánélete is zavarosak voltak. 1846-ban inség dűlt Szalontán, még csapását ki se heverte, már a következő évben irtóztató tüzvész majdnem a gyepig az egész várost elhamvasztotta. 2400 ház hamvadt el, hét emberélet esett áldozatul. Arany fizetését alig tudta megkapni, csak csekély irodalmi jövedelméből tengődött. A szalontaiak követnek is felléptették, de a környékbeli oláh szavazókkal *Toperczer Ödön* győzött, minthogy a szalontai többséget, Aranyknak ügyes kortesei nem lévén, senki se tartotta össze. Szalonta vótumai megúnták az ácsorgást és szavazás nélkül széjjeloszlottak. (Folyt. köv.)

KÉPEK AZ ÁLLATVILÁGBÓL.

A róka.

A legfigyelemreméltóbb állatok sorába bátran oda állíthatjuk róka komát is, mert tünjenek ki a többiek bármiben, de ravaszság dolgában a mi vörösbundás baromfipusztítónkkal egyik sem versenyezhet; e tekintetben már ő kelme az első mégis.

Hiszen ismeretes a ravaszdi híreből-nevéből, de azért mégis akadnak mindig újabb-újabb csinjai, meg vannak olyanok, a melyekről nem mindenkinek van tudomása, szóval hát lehet bizony ő kelméről is több érdekes, mulatságos dolgot elmondani, akár csak a majmokról, elefántokról s egyebekről, meg hát nem árt az, ha hazánk ezen különben nem valami nagy közszeretnek örvendő, bozontos farkú jószágát egy kicsit közelebről megismerjük.

A róka kártékonyágát akkor érzik legjobban a környékbeli majorságok, meg a vadon élő apróbb állatok, madarak, midőn apró kölykei vannak. Ez pedig úgy május eleje táján következik be. Ekkor kölykezik a róka 3—6, sőt néha 9-et is, a melyek mind kitünő étvágnak örvendvén, lesz aztán nemulass a környék nyulainak, foglyainak, tyuknak, ruczának, libának.

Az apró kölykek két hétig vakok, hanem azután igen gyorsan fejlődnek s anyjuk a legnagyobb szeretettel gondozza, táplálja őket, míg a him róka — a korábbi hiedelemmel ellenkezőleg — épen semmit se törődik velük s a család fentartásának egész gondja, baja a nőstény vállaira nehezedik.

A mint a kis rókák növekednek, kezdik unalmasnak találni odabent a szük odút s előbb egy kis sárgás fejecske üti fel magát a lyuk szájából, csodálkozva nézegetve szét a világban, majd az egész csinos testecske kibúvik s utána apránként a többi testvéreké.

Megkezdődik aztán a vidám hancuzozás, játék, a minek vége-hossza nem lenne, ha csak valami hirtelen támadt gyanús zörgés meg nem riasztaná az apróságot, mely ekkor egy pillanat alatt nyom nélkül eltűnik az odúban.

Ha azonban a gondos anya jön egy-egy nyúlfit, egeret vagy madarat hozva szájában, nosza akkor van öröm, de milyen! Kivált midőn a kicsinyek már kezdenek ügyesedni s az anyjuk elevenen hozza az egeret vagy egyéb zsákmányt. Erre aztán vadászatot tartanak a kicsinyek, míg anyjuk egész boldogan szemléli fiai haladását. Hiába ez az ő iskolájuk. Vagyis annak csak kezdete, az abc. A felsőbb iskolák később, künn a szabadban, erdőn, mezőn folynak le, mikor a kis rókák már meghaladták a három hónapos kort. Ekkor már kisebb vadászati kirándulásokra elkisérik anyjukat s előbb csak holmi sáskák, tücskökön kísértik meg ügyességüket, de nemsokára már kiássák s megfogják a mezei egeret, majd a fiatal nyulat, foglyot is meglepik, nyakon csipik.

Anyjuk gondos vezetése s oktatásai nyomán aztán pár hónap alatt bevégezik iskoláikat, majd apránként elszéledenek, hogy önállóan «maguk kezére» folytassák a rókamesterséget.

Természetes az igazi, a legfőbb iskola maga az élet a rókánál is, itt fejlődik ki közmondásossá lett ravaszága, ügyessége, okossága.

Hogy a kitanult, tapasztalt vén róka mire képes, arra nézve mondunk el egy pár adatot.

Egy teljesen szavahihető magyar vadász beszélt a következő nevezetes esetet:

«Egy izben az erdőben voltam vaddisznólesen egy sűrűségben elbújva, mert már észrevettem, hogy egy vadkocza ott szokott rendszeren eljárni apró malaczaival.

Nem messze a leshelyem előtt egy tisztáson, egy majdnem öles magasságú vastag fatuskó volt, a melynek sudarát valamikor letörte a vihar.

A mint csendesesen várok, egyszerre csak árcsegés ütötte meg a fülemet. Oda pillantok, azt gondolván, hogy a vaddisznó jön, hát nagy csodálkozással látom, hogy egy róka közeleg, a melyiknek egy pár arasznyi hosszúságú, vaskos fadarab van a szájában.

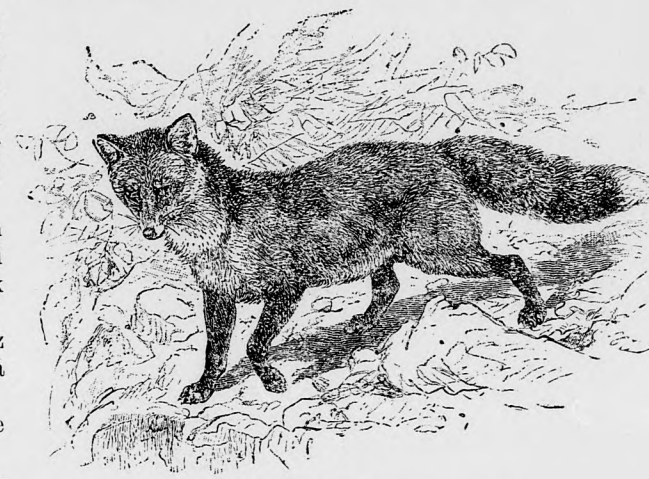
Már ez maga is különös volt, hanem a mi ezután következett, még inkább ámulatba ejtett. A róka ugyanis egy darabig szemével méregetvén az előbb említett csonka fatuskót, neki iramodott s a szájában tartott darab fával együtt próbált annak a tetejére felugrani. Néhányszor hiába, de végre sikerült ez neki. Aztán még pár-szor megpróbálván, miután tapasztalta, hogy most már egészen jól megy az ugrás, eldobta a szájában tartott fát s hirtelen eltűnt a bozótban.

El nem tudtam képzelni, mit jelenthetett a rókának ez a különös viselete, de csakhamar megvilágosodott minden.

Alig tűnt ugyanis el a róka, nemsokára utána megint csörtetést hallottam s ime a sűrűségből, szokott csapásán előbukkant a vaddisznó. Elöl maga ballagott, utána hét malacza.

Már épen löni akartam, midőn rendkívüli ámulatomra megint előkerült a róka, villámgyorsan elkapta a leghátul poroszkaló kis esikos malaczt s azzal egy pompás ugrással fenn tette a csonka fatuskó tetején s rögtön hozzálátott a zsákmány felcsemegéséhez.

A kocza eleinte dühösen kezdte ostromolni a tuskót, de nem érhetvén el a rókát s mivel a megölt malacz sem siklottott többé, csakhamar abban hagyta s mielőtt bámulatomból magamhoz jöhöttem volna, eltűnt a sűrűben, hogy szétfutott malaczeit összehívja. Hanem aztán kár-

A RÓKA.

pótlásul a ravaszdit szőlítottam le várából egy jól irányzott lövéssel».

Ezek után azonban már könnyen meg lehetett érteni a róka korábbi sajtósága műveletét. Hát kétségtelen, hogy a ravasz állat kóborgásai közben észrevette, hogy a vaddisznó egy bizonyos időben itt szokta malaczeit itatóra elvezetni s mindjárt kifundálta a maga ravasz eszével, hogy bizony csupa jó volna egy kis kövér malacz-pecsenyével jölni. De hogy? Ha a nehéz malaczt elkapja, nem bir azzal oly gyorsan futni, hogy az anyakocza utól ne érné, akkor pedig jaj lenne neki, azt eszelte hát ki, hogy felugrik a zsákmányra a csonka tuskóra, a hova a kocza nem birja követni. Ott aztán majd biztonságban jölnakhatik s meg is várhatja kényelmesen, míg a kocza megúván a dolgot, odább áll.

De abban nem volt biztos: vajjon fel bir-e a malaczzal ugrani olyan magasra? Ezt próbálta hát ki előbb, midőn a körülbelül malacznehézségű fadarabot szájába fogva, azt az előbb érthetetlennek látszó ugrándozást elkövette. S midőn tapasztalta, hogy az sikerül, úgy állott aztán

lesbe s úgy kapta el a biztos siker tudatában a malacot, azt a leghátulsót, tehát a melyik legtávolabb volt az anyjától.

Ennél még különösebb az, a mi szintén hazánkban történt tavaly őszön s a minek igaz voltát számos tanú bizonyíthatja.

Egy tanyán élő gazdának elveszett nyolcz ruczája. Ezek a ruczák szabadon szoktak kószálni a mezőn s elkalandoztak egy jól távol fekvő mocsáros helyre is, a hol sok lévén a béka és más efféle nekik való csemege, egészen meghiztak, úgy hogy alig birtak már haza tötyögni esténként a tanyába.

Egy este aztán egyáltalában nem is jöttek haza s a mint mondánk, elvesztek. Még pedig nyom nélkül.

Hiába kereste gazdájuk mindenfelé, hiába kérdezősködött utánuk, hírt senki sem tudott róluk mondani.

A gazda a cigányokra gyanakodott, szidta is őket, mint a bokrot, de hogy valaha ruczáinak még csak színét is lássa, arról egészen letett. Ki tudja merre jár már azóta az a cigánykaraván, a mely a tanyától nem messze húzódtott el egy pár szekérrel.

Pedig hát ezúttal méltatlanul érte Faraó füstös gyermekeit a gyanú, ártatlanok voltak azok a ruczák dolgában, akár a ma született bárány, annál is inkább, mert mikor már ők ott jártak, nyilván elbánt a ruczákkal egy másik baromfi-ellenesség, a mely ármányosság dolgában nem igen áll utána semmiféle rajkónak és purgyénak.

Az történt ugyanis, hogy az említett rét belsejébe másnap néhány ember gyékény vágni ment s a mint a sűrű csáté közt egy kis szigetforma emelkedettebb helyhez érnének munka közben, egyszer csak valami különös nesz ütötte meg füleiket. Mintha rucza háborgott volna, de nagyon halkán, sajtószerűen. (Vége köv.)

KÉT VERÉB.

A szürke pusztán egymagában csenevész fáska áll. Fának indult, de csak olyan bokorféle lett belőle, szerte nyúló, vékony ágai kuszáltan borulnak egybe. Gyakran ellátogattam ehhez a kis fászkához s a nyári perzselő melegben jó volt megpihenni hűvös árnyában. Mikor leheveredtem a falatnyi árnyékba, ebben a csendes magányban olyan jól esett, hogy valami csörrenést hallottam fejem fölött a kis lombok között. Két veréb ugrált ott s néha-néha egyet csicserepültek is, mintha egymással beszélgetnének.

Két apró veréb volt csak és én csendesen, hallgatagon figyeltem őket mindig, valahányszor eljöttem a kis fához.

Pripi, pipi — hallatszott egy kis szélrehajló ágról.

Csiri-csiri — jött a felelet rá a lombsátorból és nyomban utána megjelent a másik kis veréb s oda szállott örvendő az ágra, hogy csak úgy hajlott belé a sovány száraczka.

Kissé meglibbentette szárnyát mindakettő és közelebb húzódtak egymáshoz. Egészen egymás mellé ültek s babrálgatták kölcsönösen tollaikat, mintha simogatnák egymást, közbe-közbe csicseregtek is, mintha mondanák: édes, kedves, drága.

Ennek a két bohó verébnek a szeretkezése valami vágyat támasztott a lelkemben, álmodtattam. Milyen jó volna, ha lenne valakim, kinek mondhatnám: te édes, te kedves, mint az a két kis veréb.

Egészen úgy tennék, mint ők, elbújnék ide a lomb tulsó oldalára s mikor keresve nevemen kiáltana az a valaki, hozzá szaladnék s megsimítanám kedves fejét. Egymáshoz simulnánk, csendesen beszélgetnénk, oh, és boldogság lenne a lelkünkben, mint ennek a kis verébpárnak.

Tudom, megzendülne a pusztá, minden dalosa énekre kezdene, a láthatatlan ezer dalos szava egy zengő himnuszba olvadna s a mi szívünk utána dobogna örvendő lelkesedéssel. Tudom, ezek a virágozók, kik bágyadtan hajtják le fejüket, felemelnék eltikkadt száraczkáikat s színes kelyhökkel egymásra borulnának. Ezek a felhők is, kik itt szállnak el most, mint valami szürke köd, színt váltanának, rózsapirosba öltözének s tán nem is felhők lennének többé, de egymásután futkosó, égmezőben játszó angyalok. Jól tudom, minden mássá lenne körülem. Megirigyeltem a pusztá két szerelmes boldogát, akkor éreztem csak, hogy el van hagyva lelkem, hogy üres és hangtalan. A nagy kerek pusztá némán vett körül, egy hang se szólott hozzám onnan. Fáradság éreztem magamat s bágyadtan néztem a messzeségbe halálos unalommal, ez a nagy könyv itt előttem hiába volt nyitva, nem tudtam belőle olvasni. Csak néztem mozdulatlanul, szomorúan, nagyon szomorúan.

Csiri . . . csiri — hallatszott ismét a fejem fölött; a két veréb még mindig egymás mellett ült s nekem úgy látszott, mintha a sugár is pazarabb fénynyel csillogna ezen a csöpp fán, úgy tetszett, mintha a bágyadt virágfejek is felemelkedtek volna erre a madárbeszédre.

Valami régi dal zsondult meg a lelkemben is, egy nagyon régi dal, melyet jobban elmosott a feledés, mint az idő messzesége. Csak olyan csendes fájdalom zsibbadzott erre bennem, talán nem is annak a régi elhangzott dalnak az

emlékezéséről, — — nem is, inkább az fáj, hogy azóta lelkemben nem szólt semmi dal.

. . . Egy késő nyári délután megint a pusztá kis fája felé tartottam. Nagyon szürke volt a pusztá, egy csöpp sugár sem ragyogott rajta, az alatt járó felhőket úgy húzgálta a szél, mintha ponyvadarábok lennének. Bágyadt szomorúság ült a tájon, a levegő nagyon friss és áttetsző volt. Bús, fáradt volt minden, szinte vártam, hogy a sok ezer hallgató ajak, a fűszálak s a sápadt virágok felsóhajtának. — — Felsőhajtának irigyen hozzám, mert én ragyogó arccal jártam most a hervadás széles pusztáján, lelkemről a szürke ború elszállt s az egész nyár benne ragyogott, égett. Nem volt már üres a lelkem, a szeretet lángoló dala zengett benne, derűs boldogsággal mint egy gondatlan isten jártam a hervadó élet betegjei között s a bánat, a ború árnyat nem vetett homlokomon. Belekiáltottam a pusztába, hogy meghallják mindenek itt: nyilatok ezer pompával újra, halni készülő virágok egyenesedjetelek föl, elnémult röglakók zengjetelek dalt lángoló napsugárról, illatos nyárról s te sáppadozó nap vess fényt a világra tűz-tengered forrágataiból, hogy életereje visszatérjen a rögnek; szürke palástba burkolt ég, vedd le ruhádat, öltösd ragyogón derűs kéket s úgy mosolyogj le a földre!

Szemem kutatva járt körül, a meddig a lengő ködfátyol engedte; mindent szerettem volna látni s átölelni szerető sugárral. Csodás szeretet! Nagy a te erőd, egy szikra belőled elég, hogy melegeget árasztson és fényt egy egész világra, te támasztasz fel mindeneket sirjából; — — a csöpp szív általaad bir el egy egész világot, mint a nagy golgotái; a lélek gondolatának csak te adhatasz örök életet, te, a halhatatlanság örökké üde virága! . . .

Lassan, vigyázva közelítettem a kis fáska felé, mert tudtam, hogy itt lesz a nyár két szeretkező verebe.

Ott ültek csakugyan egy kis ágon, melyen már sárgultak a levelek.

Csiri, csi — — pri pi-pi — hallatszott változva vidoran. Hallgatva néztem őket, jobban értettem most már beszélgetésüket, mint a nyáron.

— Két kicsi veréb, — szóltam hozzájuk — pusztá szerelmes madarai, én sem magam vagyok itt, velem van valaki, már nem irigylem a boldogságtokat.

A két kicsi veréb rám tekintett, aztán egy-

másra s egyet csicseregve elszálltak, be a pusztá szürkeségébe.

Én meg néztem, néztem a boldog pár után mosolyogva s elgondolkoztam hosszasan a két kis verében . . .
Nógrádi László.

Apróságok Szilágyi Dezső életéből.

Az elhunyt nagy államférfiú életéből számos apróságot jegyeztek fel, a melyek első tekintetre jelentékteleneknek látszanak, de érdekesek és figyelemreméltók mégis, mert megvilágítják Szilágyi Dezső egyéniségét és jellemét.

Mikor Szilágyi igazságügyminiszter volt, jelentkezett nála kihallgatáson egy igen elegáns megjelenésű, hatalmas termetű alak s két megüresedett közjegyzőség közül nem a 12,000 forintot kérte, hanem azt, a mely csak 6000 forintot jövedelmez.

Szilágyi merően a szemébe nézett, megragadta s megrázta a kérelmező hatalmas vállait, mintha azt akarta volna kipróbálni, hogy erősen áll-e lábán s aztán rádördült:

— Elmehet.

És kinevezése harmadnap bent volt a hivatalos lapban. A két közjegyzőség közül a jobbikat kapta meg.

*

Mint budapesti egyetemi tanár, Szilágyi Dezső híres volt szigorúságáról és arról, hogy semmiféle protekcióval nem lehetett nála boldogulni. Egyszer elébe került egy olyan jelölt, a ki minden szavával elárulta, hogy sokat tud; de a szigorú cenzortól való félelmében szinte beszélni se mert. Szilágyi, a ki épen jó kedvében volt, észrevette ezt s így szóló nevetve a jelölthöz:

— Mondja meg, kérem — vigyázzon jól! — melyik büntetés nehezebb: az öt évi fegyház vagy az életfogytiglani fegyház?

— Az életfogytiglani! — felelte gyorsan a jelölt.

— Nem igaz — szóló mosolyogva Szilágyi. — Az életfogytiglani még mindenki elbirta, de az öt évit nem!

*

Kónyi Manóval, a képviselőház volt gyorsírófőnökével Szilágyi nagyon szeretett tréfálni. Egyszer azonban nagyon megharagudott Kónyira, a miért ez — szerinte — nem jól revidálta a beszédét a gyorsírói följegyzés után.

— Kérem, ön teljesen meghamisította a beszédemet! — mordult rá Kónyira.

A szelíd Kónyi nyugodtan felelte jellegzetes selypítésével:

— Kérem képviselő úr, én nem hamisítottam meg szemmit.

— Tudja, hogy én miniszteri tanácsos vagyok? (Akkor még nem volt nagyobb rangja Szilágyinak.)

— Igenisz, képviselő úr!

— S tudja, hogy engem a méltóságos cím illet meg?

— Igenisz, képviselő úr!

— Hát tessék vele élni! — pattogott Szilágyi Dezső.

— Igenisz, képviselő úr! — felelt végtelen szelidséggel Kónyi.

Szilágyi elnevette magát Kónyi bácsi finom macacsságán s elmúlt a haragja.

*

Már igazságügyminiszter volt Szilágyi, a mikor az itt következő jellemző eset történt meg vele. Sürgönyözött Kolozsvárra öcsésének, Szilágyi Etének, a híres szemorvosnak, a ki méltó testvére volt Szilágyi Dezsőnek. Azt sürgönyözte neki, hogy este érkezik a vonattal, várja meg a pályaudvaron. Szilágyi Ete ki is ment a pályaudvarra, de az érkező vonattal nem jött meg a bátyja. Hazament tehát s lefeküdt aludni. A következő vonattal megérkezett Szilágyi Dezső s egyenesen öcséséhez sietett. Kopogtatott az ajtaján, de Szilágyi Ete mogorván szólott ki:

— Tessék vendégfogadóban aludni!

Mire Szilágyi Dezső kénytelen-kelletlen fogadóba ment aludni...

*

Szilágyi Dezső fiatal korában az újságírás terén is próbált szerencsét. Erre vonatkozólóg egynéhány év előtt elhunyt kiváló költőnk, Vajda János a következőket beszélt el:

— Hát hiszen csak dícsőítsek a nagy politikust. Én is csodálom szabadelvi bátorságáért. Bevallom, soha sem hittem volna, hogy ilyen nagy ember lesz ebből a Szilágyiból. Egészen fiatal korában lapomhoz szegődött újságírónak. Próbáltam vele ezt is, azt is, de semmire se tudtam használni. Utoljára is — bevallom nagy bűnömöt, mert most már igazán nagyra becsülöm Szilágyit — kénytelen voltam őt lapomtól elbocsátani. Lám-lám, nagy politikus lehet még az, a ki újságírónak nem vált be.

*

Köztudomású, hogy Szilágyi Dezső kitűnő vívó volt. Legjobban szeretett *Szabó István* országgyűlési képviselővel vívni, a ki Szilágyiról, mint vívóról, a következőket beszéli el:

— Szilágyi értesült arról, hogy én annak idején mint katonatiszt a bécsújhelyi katonai vívótanár-intézetnek tanára voltam s hogy külön módszerem van, a melyet magyarnak neveznek, noha francziás vonás is van benne, de főképen jellemző benne az *ütem-rendszer*.

Fel is kéretett nemsokára Rakovszky István által, nem akarnék-e vele vívni. Nagyon megörültem neki s meg is kezdtük a vívást.

Eleinte nehezen ment a dolog, mert a legelején kellett Szilágyival kezdenem az ütem-methodust.

Négy év óta vívtunk együtt s akárhányszor mondtotta, hogy soha sem fog más rendszerben vívni, mert meggyőződött, hogy az ütem-rendszer a vívás-művészetnek az alapja.

Nem ismertem kezdetben Szilágyinak a természetét s azért mód felett bántott a *lehangoltsága* vívás közben. Nem tudtam, mire magyarázzam a dolgot, de magam is elvesztettem miatta a kedvet, hogy vele vívjak s egyszer egyenesen megmondtam neki:

— Kegyelmes uram, ha nincs kedved vívni, jobb szeretném, ha megmondanád, mert igaz, hogy nagy megtiszteltetésnek veszem, ha velem vívsz, de én is elkedvetlenedem, ha látom lehangoltságodat. Talán hangyók abba?

— Kérlek, hagyj rám — felelt Szilágyi. — Ha

nincs kedvem, majd megmondom. Nem lehet jó kedvem, de annak egyéb oka van.

Azontúl nem bántott a dolog. Sokat vívtunk együtt. Roppant nehézségem volt vele, mert eleinte nem tudott letenni régi iskolájáról, aztán meg *irtó-zatos nagyokat vágott*. Mindenféle gondoltam, hogy tudnám leszoktatni róla.

Azt hittem, ha ép olyan erősen vágok vissza, majd csak abba hagyja a hatalmas ütéseket. Egyszer — mindig csak egy szál ingben vívtunk — olyant vágtam rajta végig, hogy *hosszú sebből vérzett*. Szilágyi föl sem vette.

Több képviselőtársam meghallotta a dolgot és nevetve mondták nekem, hogy vágjak jó nagyokat rajta — az ő kontójukra is.

Másnap így szóltam Szilágyihoz:

— Megengeded, kegyelmes uram, egy kis megrendelése van: arra kértek a képviselők, hogy az ő kontójukra is vágjak rád jó nagyokat!

— De csak úgy, ha lehet, — mondotta Szilágyi mosolyogva.

Láttam, hogy nem használ, ha még oly erősen vágok is vissza, más tervhez folyamodtam hát, hogy leszoktassam az erős ütésekről: akárhogy vágott is rám, én csak úgy pötyögtem.

Ez őt nagyon bántotta, mert mindjárt észrevette. Meg is kérdezett:

— Kérlek, miért nem ütsz erősen felém?

— Láttam, kegyelmes uram, hogy az neked nem imponál — feleltem — hát csak ne zsenirozd magadat, üss, a milyen nagyot csak tudsz; te sem üthetsz olyan erőset, a mi nekem imponál.

Szilágyi nem szólt semmit. *Ettől a pillanattól fogva teljesen leszokott a hatalmas vágásokról*. Kezdeti igazán vívni s ennek nagyon megörült.

Nemsokára így szólt hozzám:

— Igazad van, a finom vívást nem mindenki tudja. De ha épen szükségem lesz rá, majd megint csak elveszem az erős ütéseket.

TUDOMÁNY, IRODALOM.

A Stuartok koronája. Brandes beszéli «Lengyelország» című könyvében, midőn beszámol lengyelországi útjáról, hogy a pétervári muzeumban egy orosz elkalauzolta őt a lengyel terembe. Itt körülnézve, látta a diadalmas zászlókat, melyeket valaha a szabad lengyel hadak feje fölött lobogtatott a szél, a trónszéket, melyen Szobieszky János ült, végre figyelmessé tették egy szekrényre, melybe a lengyelek magna chartája van zárva; itt őriztetik a lengyel alkotmány mint muzeumi tárgy. Leírja, mily szívet facsaró és elszomorító e gondolat. Nem ez az egyetlen korona és trónszék és alkotmánylevél, mely muzeumba került. Edinburgban is van egy hermelinszegélyes, gyöngyös aranykorona, tetején kereszttel, mely oly régóta nem érte nemzeti király fejét. A Stuartok koronája ez, az a korona, mely egyszer a szépséges szép Stuart Mária fején ragyogott. E nemzeti jelvényt most Edinburgban őrzik, ezt is mint muzeumi tárgyat.

Brandes azt is leírja, hogy mikor az ember kilép és elsétál a vilanovai nyárfák alatt, a szél susog a lombok között és azok oly magasan állanak, mint a Hadrián tivoli-villájabeliek, mintha azt susognák: Gondolj reánk, ne feledj el bennünket idegen, hiszen egész Európa elfeledkezett rólunk. Ne feledd el a népet, mely oly erősen hitt és szilárdan, és mely oly

szenvédeyesen tud szeretni. És mikor az ember így sétál a fák alatt, eszébe jut: Hátha mégis, mindezek ellenére! — Vajjon az edinburgi palotához körül susognak-e ilyet a nyárfák, beszél-e még az északi szellő halkán, susogva Skótország daliás királynőjéről, a ki olyan szép, olyan hatalmas és olyan gyönges a ki olyan nagyon asszony volt.

Ennek a koronának szép színes képét közli magyar földön először a Nagy Képes Világtörténet 127. füzeté.

A 12 kötetes nagy munka szerkesztője dr. Marczali Henrik, egyetemi tanár. Egy-egy kötet ára díszes félbörkötésben 16 korona; füzetként is kapható 60 fillérré. Megjelen minden héten egy füzet. Kapható a kiadóknál (Révai Testvérek Irod. Int. Rt. Budapest, VIII., Üllői-út 18. sz.) s minden hazai könyvkereskedés útján.

VEGYESEK.

New-Zeelandból naponta 15 ezer darab fagyasztott birkát küldenek Angliába. Az évenként elszállított 6 millió darab birka piaci ára a szállítási költségek levonásával 80 százalék hasznot hajt a vállalkozónak.

Angliában 13650 mázsa theát fogyasztanak el naponta, minek ára átlag 1.365,000 koronára tehető.

A biblia háromszázötven nyelvre van lefordítva, s így azt a föld összes lakóinak kilencz tizedrésze megértheti.

Londonban száz tonna macska-farkat adtak el egy hónap alatt, s ezt mind női ruhák, kalapok és téli bundák díszítésére használják. Feltéve, hogy egy-egy macskafark két latot nyom, a száz tonna fark 1.792,000 macska életébe került.

A khinai császárné sátra. A khinai háború alatt főleg Peking megszállásánál, a szövetséges csapatok nagyon sok becses tárgyhöz, khinai műipari czikkéhez, szövetekhez, finom porcellánokhoz juthattak. A császári palotákat is megszállván, a régiségek és finom ritkaságok közt válogattak és hogy válogattak is, elégszer volt szó róla. A francia kormány a francia partokra érkezett egész hajónak ily szállítást lefoglalta s visszaküldötte. De azért akadt sok hadi zsákmány. Most azt jelentik, hogy a francia csapatok megszerezték, magukkal is vitték a khinai császárné gyönyörű sátorát, melyet kirándulásai alkalmával szokott használni. A sátort állítólag egy mandarin ajándékozta Laurent francia alezredesnek, ki viszont a francia tengerészeti miniszternek küldte el. A sátor tíz méter hosszú, hét méter széles sárga selyemből van, gyönyörű hímzésekkel. Összes súlya 156 kilogramm. A sátort egyelőre a párisi invalidus-palotában helyezték el s azután valamelyik állami muzeumba kerül.

Érdekes kísérlet. Egy angol tudós a szokottnál jóval nagyobb méretű prizmát készíttetett magának és azt akként helyezte el egy veteményes kert fölött, hogy a napfény majdnem teljes színeiben mutatkozott a veteményen. A kék fényben a növésnek legkisebb jelét sem lehetett észrevenni, a zöld színnél már e feladat valamivel megkönnyült. A vörös fényben hosszukásan és magasan nőttek a vetemények, míg a fehér- és sárgánál teljes bőséghen bújtak ki a növények a föld alól. Tehát ebből is látjuk már azt, hogy a XX. században már nem igen sokat törődnek ezzel a bölcs közmondással, hogy a természetben nincs ugrás. Hátha itt mégis van, a mint tényleg láttuk.

De talán ez az ugrás nem lesz-e azonos egy kis kifizamodással? Talán rosszabb és éretlenebb lesz a termés, mit a józan emberi ész előre is belát.

Hangutánzás. Az állatvilágban meglehetősen gyakori az az eset, hogy egyik állat a másikhoz a csalódásig hasonlít, hogy így jobban megvéddesse magát ellenségei ellen. Mert az utánzás mindig úgy történik, hogy valamely fegyvertelen állat utánoz egy olyant, a melynek fegyverétől félnek. Ilyen utánzás pl. a Sésia lepkeké, melyek a csalódásig hasonlítanak a darazsakhoz stb. Még gyakoribb az az eset, hogy az állat színe beleolvad környezetébe, vagy hogy testének alakjával valamely élettelen tárgyat utánoz. Mindenki tapasztalhatta már, mily nehéz a madarakat meglátni a fán, a nyulat a szántásban stb. Gyakran megesik az is, hogy egyes madarak más madárnak hangját utánozzák s oly híven, hogy a gyakorlott fül se képes megkülönböztetni a valódi hangtól. Azonban ez inkább egyedek, mint fajok tulajdona. Lakatos Károly, két véreséről tesz a «Természet» című jeles folyóiratban említést, az egyik a rigó hangját utánozta, a másik meg csalódásig híven kukurékolt. — Érdekes példa a hangutánzásra a kotkodácsoló seregély. Egy állatorvos beszélt el a következő esetet: 1891-ben, mikor már megérkeztek a seregélyek, hirtelen bekövetkezett hóesés alkalmával nagyon sokat megfogtak s kalitkában, vagy a szobában tartogatták őket. Egy asztalshoz is került seregély, melyet a műhelyben bocsátott szabadon. Pár nap múlva, mikor oda mentem, azt láttam, hogy az öreg mester a műhelyben mindent össze-vissza dobál s meglehetősen ingerülten keres valamit. Kédesemre, hogy mi az, azt mondta, hogy valahol egy tyúk rejtőzött el, mert folyton hallja a hangját, de a tyúkot nem találja. Csakugyan nemsokára hangzott: kot-ko-dács, kot-ko-dács. Tívé tettük az egész műhelyt, tyúk nem volt sehol. A kotkodácsolást se hallottuk, hát az asztalos nyugodtan gyalult tovább. Rövid idő múlva, midőn kimentem a műhelylél szomszédos kamrába, újra hallom: kot-ko-dács, kot-ko-dács. Megfeszített idegekkel hallgatóztam, újra: kot-ko-dács; de most mintha nagyobb távolságból jönne a hang. Kinyitottam az ajtót, hát a seregély ott üldögél az öreg felett egy lécezen s onnan kotkodácsol. Mikor észrevette, hogy látom, elhallgatott s egészen nyugodtan ült, mintha semmi se történt volna. Azt hiszem, kedve tellett abban, hogy az öreg mestert megrézfálja.

A kámfortermelés a legtöbb országban jelentékenyen megapadt, úgy hogy jelenleg az egész világ kámforszükségletét főképp Formosa szigete elégíti ki, hol az utolsó években összesen átlag 2³/₄ millió kilogramm mennyiséget termeltek.

Anglia tengeri halászata a múlt évben 230 millió koronát jövedelmezett, mely összeg nagyobb része a heringhalászatra esik. A halászáttal átlag 30 ezer ember foglalkozik Angliában.

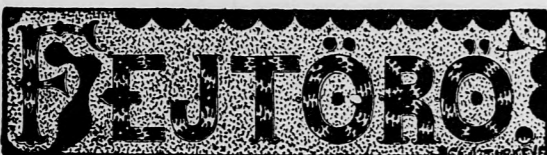
Az éjszak-amerikai Egyesült-Államok kormánya évenként 991,500 hivatalnoknak, tisztnek s egyéb alkalmazottnak fizet nyugdíjat.

Anglia saját búzatermését tizenhárom hét alatt teljesen elfogyasztja; további szükségletét nagyobb részt Amerikából és Oroszországból hozatja, a miért átlag 480—520 millió forintot kell fizetnie.

A Havre-Cape de Nere melletti világító torony 23 millió gyertya-fényű világítást ad, és 144 kilométernyi távolságban már meglátszik.

A legjobban fizetett női alkalmazott kétszázötven forinttal a gibraltári angol postahivatal főnöknője, kinek évi fizetése 13,200 koronára megy.

Londonban 25,000 igás ló van, melyek tartása évenként 17 millió kétszáz ezer koronába kerül. Az automobil szállító szekerek, bérkocsik és omnibuszok ezen összeg harmadrészébe fognak kerülni.

Jellege: Fejtőrő az elme sportja.

Számtani kérdés:

Bizonyos számnak négyzete s ugyanazon számnak 13-szorosa 264-et tesz. Melyik ezen két szám?

Földrajzi kérdés:

Mi a neve azon pataknak a Henyul-hegységben, mely több csermelyből támad, felveszi a Kukureasza, Sztrimba, Ursuluj, Lesi és Szimluj patakokat s 52 km. út után a Nagy-Szamosba ömlik?

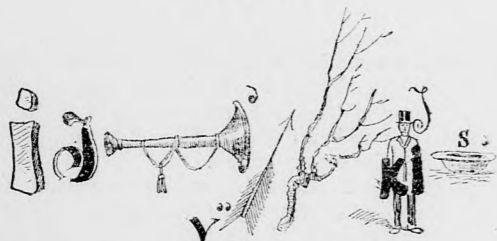
Történelmi kérdés:

Hogy hívták azt az angol származású honvédtábornokot, a ki fiatal korában Dom Miguel ellen harcolt Portugáliában? Majd az osztrák hadseregbe lépett, melyet mint főhadnagy hagyott el és Magyarországon telepedett le. Élénk figyelemmel kísérte a Kossuth által megindított reform-mozgalmakat; számos csatában vett részt hazánkban 1848/49-ben. A temesvári csatavesztés után török földre menekült és a szultán szolgálatába lépett.

Természetrizai kérdés:

Hogy nevezik azon kétszikű növényt, melynek cserjéje megvastagodott, húsos szárú, többnyire levél nélküli, tüskebircsekkel, nagy virágokkal, bogyszerű gyümölcsökkel. Dél-Amerikában és Mexikóban honos.

Képrejtvény.

Megfejtési határidő 1901 augusztus 18.

44. számban közölt fejtőrő kérdések megfejtése:

Földrajzi kérdés: Fabova-hegyesoport. Természetrizai kérdés: Pukkantó dudafürt. Oszloprejtvény: «Hirt sem hallok már felőled». Képrejtvény: Nézd meg az anyát, vedd el a lányát.

Helyesen fejtették meg: Renner János, Klopstock György, Prágyik Flóris, Breuer Ernő, Bauer Gyula, Török Sándor, Kuzma Albert, Jurenák Géza, Wunder Jenő, Knapp Leó, Linhardt Alfréd, Sándorfi Dezső, Molnár Aladár, Szerényi Nándor, Rosenkranz Sándor, Hary Zsuzsika, Kocsis József, Bohrandt Lajos, Rein

Dezső, Akay Elemér, Bigler Aladár, Posch Károly, N. Istvánffy István, Szporni Lajos, Gálffy Sándor, Leichter Jenő, Schulz Károly, Bogrnár János, Kemény Béla, Kutlik Félix, Ruznyák Sándor, Przybilla Jenő, Szögyény István, Szelke Béla, Zeller Aladár, Komlós György, Popper József, Bittner Frigyes, László Pál, Mattyasovszky Lajos, Rosenthal Jenő, Marusák István, Koses Antal, Somogyi Zsigmond.

A kitzűött könyvjutalmat (De Gerando Antonina: «Pali gyermeksége és ifjúsága») Hary Zsuzsika nagyenyedi előfizetők nyerte meg.

SZERKESZTŐI TELEFON.

K. L. 1. Oda és vissza körülbelül 100 korona. 2. Azokból a tárgykból, melyeket a kereskedelmi iskolákban nem tanultak (latin, görög vagy a görög helyett a görögptóló tantárgyak). 3. Az összes hadi létszám béke idején közel 1,000,000 ember; háború idején két millió, ha szükség van reá, több is. — L. A. Az illetőhöz már lapunk múlt heti számában kérdést intéztünk, de mindez ideig nem tudatta velünk a címét. Mihelyt tudni fogjuk, értesítjük önt. Addig tehát türelmet kérünk. — **Kezdő poéta.** A rim nem teszi verssé a lapos sorokat; verselő kedv még nem teltség. Érnie, fornia kell. — **Pályaválasztás.** Ne hamarkodja el a dolgot, hallgasson szülőinek a tanácsára, mi sem ajánlanánk egyebet. — **G. D.** (Szolnok.) A fordítás még nem felel meg.

!! Megjelent!!

Lombfűrészeti és faragászati különlegességekből összeállított nagyszabású album és árjegyzékünk, mely tartalmazza az összes idevágó kellékek és díszvasalások képes gyűjteményét. Mivel a fentemlített cikkek és kellékek ez ideig jórészt Bécsből szereztek be, indította éreztek magunkat egy minden tekintetben modern és terjedelmes album összeállítására, miáltal lehetővé tesszük minden oly cikket előnyös, olcsó és gyors beszerzését, mely eddig csak külföldről jóval nehezebben és nagyobb költséggel történhetett. Tisztelettel 9076
Kiss Ernő és Társa, Budapest, VII., Erzsébet-körút 17.
Árjegyzék kívánatra bérmentve.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

KENYÉR ÉS BECSÜLET

REGÉNY

A felserdült ifjúság számára.

IRTA

GAAL MÓZES

Ára füzve 3 korona.

KÉT ÉVI VAKÁCZIÓ

REGÉNY

Irta VERNE GYULA

franciából fordította

HUSZÁR IMRE

90 képpel.

Második, egyedül jogositott magyar képes kiadás.

Ára füzve 3 K 60 f., vászonkötésben 5 K.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjusági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	FELELŐS SZERKESZTŐ	SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
Negyed évre ... 2 kor. 40 fill.	GAAL MÓZES.	Budapest,
Fél évre ... 4 kor. 80 fill.	Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet	IV. ker., Egyetem-utca 4. szám.
Égész évre ... 9 kor. 60 fill.	és könyvnyomda.	Kéziratokat nem adunk vissza.
Megjelenik minden vasárnap.		

Nagyboldogasszony napján.

Augusztus 15-dikén van Nagyboldogasszony napja. Maholnap kiesik egészen az emlékezetből, hogy minő nagy történelmi emlékek fűződnek Nagyboldogasszony napjához. Gyorsan haladunk, fejlődünk, s a Múlt mögöttünk elmarad olyaténképpen, mint az utazó előtt a tájék, ha robogó vonat viszi, s a távol kéklő köde reá borul a hegyre, a völgyre, a völgyben szerényen meghúzódó falura. Egy ideig még csillog a torony teteje, aztán hegyes pónzává, vékony vonallá — és azután semmivé lesz.

Nagyboldogasszony napján tartották az országgyűléseket, vagy a mint akkor nevezték: a törvényt napokat. És összegyülekezének az ország minden részéből Székesfehérvárra, holott tartózkodott a király, a legfőbb bíró, a ki az ő tanácsuraival, az országos főrendűekkel székelt ült a főben járó bünösök felett, s azon nyomban végrehajtották az ítéletet. És hoztak törvényt, írásba sem kellett foglalni, mert megtartotta mindenki emlékezetben, lett belőle apáról-fiúra, nemzedékről-nemzedékre szálló szokás, míglen századok múltán irástudó emberek leírták, s a legtudósabb köztük egész nagy latin könyvet csinált belőle.

Nagyboldogasszony napján megtelt a székesfehérvári kőből épült, márványkockákkal kirakott nagy templom s a keresztény magyar főpap dörögdelmes szónoklatát remegő, áhitatos szívvel hallgatta mind az egész ország. A királya köré gyülekező nemzet a vallásnak és igazságnak védő pajzsa alatt e napon érezhette leginkább azt, hogy valósággal egygyé vált. Olyan volt, mint egy hatalmas család, melynek feje a koronás király. A bálvány-kövek romján fölépült templomok zsolozsmái egyképen érdekelték minden

magyarnak a szívét, s ha a törvényt napok komoly teendői elmúltak: a tarka sátrak között hullámozó nép együtt örvendezett, megfűjták a sipot, szólott a húros hangszer, tánczra perdültek — szakasztott úgy, mint országos vásárokon, búcsúk alkalmaival a nép manapság is megcelekszi.

És történt mindez az első, szent királynak rendeletéből Nagyboldogasszonynak napján, a ki az első keresztény magyarok szemében annyira tisztelt vala.

Ma nincsen így. Megváltozott minden. A néhány százézer magyarból az évszázadok viszontagságainak daczára négyszer annyi millió lett — ámde a régi patriarkális szokásokat újak váltották fel, s midőn igazságot keresünk — ezer meg ezer kézen mehet át ügyünk, míglen a királyhoz érkezik. Nekünk jó így, őseinknek jó volt úgy: a megváltozott idők szelleme minden korra reá üti a maga bélyegét.

A múlton tévedező szemünk nem lát mindent, és mégis szükséges, hogy gyakran nézzen a múltra, mert az is tanulságos reánk nézve, a mit látunk. Az egyszerű életviszonyok között élő nemzetnek egységét láthatjuk. Való igaz, hogy volt akkor is elég torzsalkodás, viszálykodás, de mihelyt közös, szent ügyről volt szó, megszűnt az ellentét: egy volt a nemzet a küzdelemben.

Nagyboldogasszony napjának az emléke legyen kapcsolatban azzal az ősi szeretettel és egyetértéssel, a mely Székesfehérvárott egyesítette a törvényt napokon elődeinket. Ha akkor a küzdelem egyesítette a nemzet minden fiát, egyesítse ma az újabb idők legnagyobb küzdelme: a munka.

A munka teszi Magyarországot erőssé, egységessé és boldoggá!